

різних канонічних детективів, до прикладу Еркюля Пуаро та Шерлока Голмса, в українській перекладацькій практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравчук Б. В. Лінгвопрагматичні особливості творення мовленнєвого портрету Консуело (у діалогії Жорж Санд «Консуело» та «Графиня Рудольштадт»: порівняльний аналіз). Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 91 с.
2. Крісті А. Вбивство у «Східному експресі»; пер. з англ. Андрія Сметюха [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3414> (дата звернення: 30.10.2025).
3. Цепенюк Т. О., Ваврів І. Я., Дзюбановська І. А. В. Мовленнєвий портрет персонажа художнього твору в оригіналі і перекладі [Електронний ресурс]. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2021. № 49, том 2. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.49-2.41> (дата звернення: 31.10.2025).
4. Christie A. Murder in the Orient Express. Harper Paperbacks. 2018. 137 p.

*Русіна Каріна-Марія
Науковий керівник – доц. Дацків Ольга*

РОЗВИТОК УМІНЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА КРЕАТИВНОСТІ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

Сучасна освіта потребує розвитку в учнів умінь аналізувати, робити висновки та генерувати нові ідеї. У цьому контексті формування критичного і креативного мислення набуває особливого значення, адже саме ці вміння забезпечують готовність молоді до життя у швидкозмінному, інформаційно насиченому світі. Розвиток цих якостей особливо актуальний у профільній школі, де учні готуються до самостійного життя та професійної діяльності. Уроки іноземної мови, завдяки своєму комунікативному та культурологічному потенціалу, є ідеальним середовищем для формування цих інтелектуальних здібностей.

Концепція, яка лежить в основі сучасного терміну «критичне мислення», була закладена Дж. Дьюї у 1910 році у праці «Як ми думаємо». Е. М. Глейзер, аналізуючи праці Дж. Дьюї і розвиваючи його концепцію рефлексивного мислення, у 1941 році запропонував термін «критичне мислення» [7]. У сучасному світі «критичне мислення» визначається як процес аналізу, оцінки та синтезування інформації для формування обґрунтованих логічних висновків. Це складне явище, що передбачає використання розумових стратегій і операцій високого рівня для прийняття зважених рішень. Критичне мислення зосереджене на судженнях, заснованих на логіці та доказах, розумінні ситуації, а не на емоціях чи припущеннях [2].

У педагогіці критичне мислення – це набір розумових навичок, які дозволяють учням ефективно опрацьовувати інформацію з різних джерел. Воно включає аналіз, порівняння, синтез та оцінку даних, а також здатність визначати проблеми, формулювати запитання, висувати припущення, зважувати варіанти і, врешті, робити обґрунтований вибір та приймати свідомі рішення [1, с. 70]. Завдяки розвинутим умінням критичного мислення учні можуть здобути інтелектуальну незалежність і отримати можливість приймати зважені, обдумані рішення, вирішувати складні проблеми й завдання і є більш відкритими до різних точок зору.

Ці уміння сприяють кращій комунікації – люди чітко мислять, логічно висловлюються та розуміють, що різні точки зору не обов'язково загрожують їхнім переконанням. Крім того, критичне мислення розвиває стійкість та адаптивність у невизначеному та мінливому середовищі.

Поряд із критичним мисленням, не менш важливим є розвиток креативності, яку мальтійсько-британський письменник і психолог Е. де Боно називав латеральним, тобто бічним, мисленням. Використання критичного мислення передбачає пошук не прямих, стандартних чи шаблонних, а креативних, інноваційних, провокативних і парадоксальних, але водночас простих і дієвих рішень.

Головні принципи латерального мислення за Е. де Боно: усвідомлення стереотипних ідей; пошук альтернативних шляхів розв'язання проблем; звільнення від рамок логічного мислення, оскільки креативність часто є алогічною; ситуативність; прийняття різних точок зору, адже будь-який погляд – лише один із можливих; створення нових підходів [3]. Дослідник вважав, що креативне мислення необхідно впроваджувати та вивчати у школах разом з критичним мисленням.

Креативне мислення виходить за межі простої творчості; воно визначається як нестандартний тип мислення, заснований на творчих здібностях людини [1 с.71]. Розвиток критичного мислення і креативності на уроках іноземної мови має на меті навчити учнів мислити самостійно, аргументовано висловлювати позицію та адекватно оцінювати отриману інформацію, генерувати нові, оригінальні й ефективні ідеї. У навчанні іноземної мови учні постійно взаємодіють з текстами, ідеями, культурами та контекстами, що створює сприятливі умови для розвитку аналітичних здібностей.

Першим кроком до розвитку критичного та творчого мислення є створення середовища, що заохочує учнів до допитливості. Коли учні ставлять запитання, вони не просто шукають відповіді. Вони вчаться критично мислити про надану їм інформацію, аналізувати її та формувати своє розуміння. Заохочення учнів запитувати «чому?» та «як?» не лише поглиблює їхні знання; це часто призводить до творчого вирішення проблем. Це спонукає їх дивитися за межі очевидного, оскаржувати припущення та досліджувати різні можливості. Вчитель має створити сприятливе освітнє середовище, де учні почуваються комфортно, досліджуючи різні можливості [5].

Далі розглянемо форми освітнього процесу і засоби навчання іноземних мов, спрямовані на розвиток умінь критичного і креативного мислення. Вчителі сприяють розвитку вмінь критичного мислення через дискусії і заохочують учнів бути відкритими до нових ідей. Організуючи групові проекти, вчитель дозволяє учням бачити й досліджувати різні точки зору, співпрацювати над ідеями та проводити мозковий штурм інноваційних рішень. Командні проекти вимагають від учнів критичної оцінки внеску один одного, узгодження розбіжностей та синтезу

різноманітних ідей у єдиний результат. Цей процес сприяє критичному аналізу та заохочує творчість, оскільки учні навчаються поєднувати ідеї новими та цікавими способами [5].

Використання візуальних стимулів, таких як зображення, діаграми чи відео, у навчанні іноземних мов, розвиває уяву учнів. Стратегії візуального мислення вимагають від учнів аналізу побаченого, опису, інтерпретації та встановлення зв'язків з наявними знаннями – все це є важливим для розвитку критичного та творчого мислення.

Ігри та головоломки часто створюють проблеми, які вимагають від учнів критичного та творчого мислення для їх подолання. Вони повинні аналізувати ситуацію, виявляти закономірності, розробляти стратегії, а іноді навіть винаходити нові правила. Усі ці процеси стимулюють критичне та творче мислення, а головоломки, стратегічні настільні ігри та завдання на вирішення проблем необхідно використовувати на уроках іноземної мови.

Інтерактивні мультимедіа, симуляції та спільні види діяльності надають можливості для досліджень, експериментів та інновацій, яких традиційні методи навчання можуть не пропонувати. Крім того, вони часто розроблені з урахуванням найновіших педагогічних досліджень, що гарантує ефективне навчання [5; 6].

Ще одним дієвим засобом для розвитку критичного та творчого мислення може бути рефлексивне письмо. Ця практика включає аналіз, інтерпретацію, оцінку та синтез – суть критичного мислення. Вона вимагає від учнів розмірковувати над своїм досвідом, розглядати різні точки зору, робити висновки та планувати майбутнє. Крім того, рефлексивне письмо дозволяє учням унікально висловлювати свої погляди, розвиваючи творчі здібності. Вони можуть експериментувати, використовувати метафори та розповідати історії, щоб передати свої думки [2; 5]. Рефлексивне письмо покращує навички і вміння письма загалом та заохочує учнів творчо мислити про свій досвід.

Важливо, щоб під час уроку іноземної мови вчитель не домінував у мовленні, а виступав провідником, який спрямовує учнів до роздумів, вислуховує їхні міркування і допомагає формулювати висновки.

Ефективний урок іноземної мови, завдання якого спрямовані на розвиток критичного й креативного мислення, складається з трьох етапів: вступного, основного та етапу рефлексії [2]. На вступному етапі відбувається актуалізація знань, формування інтересу до теми, яка вивчається та постановка проблемних питань. Наведемо приклади завдань, які вчитель іноземної мови може включити у цю частину уроку: 1. «Правда чи неправда». Вчитель пропонує 5-7 тверджень за темою. Учні мають швидко визначити, чи згодні вони, та обґрунтувати свою думку. 2. «Коротка розповідь». Вчитель дає 5-7 ключових слів, пов'язаних з новою темою (наприклад, навколишнє середовище, сталий розвиток, відповідальність, екологічний вплив, заповідник). Учні у групах складають коротку історію, використовуючи усі слова. Синтез інформації розвиває критичне мислення, а генерування нового контексту – креативне мислення. 3. «Незакінчені речення». Учні отримують 2-3 незакінчені речення, що

стосуються теми (наприклад, Найбільшим викликом для офісних працівників у майбутньому буде...), які їм потрібно закінчити.

Основний етап уроку характеризує активна діяльність учнів: дослідження, аналіз, експериментування, пошук рішень, дискусії. Запропонуємо приклади завдань, які учні можуть виконувати на цьому етапі: 1. «Збудуй міст». Учні опрацьовують два джерела, що мають суперечливі точки зору. Їхнє завдання – створити єдину ментальну карту, яка поєднає ці протилежні ідеї, пояснюючи, як обидві точки зору можуть бути частково правильними або застосованими в різних умовах. 2. «Шість капелюхів». Учитель показує зображення чи ставить запитання, наприклад, Чи є перехід на електромобілі ідеальним та повним рішенням для боротьби зі зміною клімату? Учні обговорюють його з різних позицій:

1) Факти та дані (білий капелюх): Що ми знаємо?

2) Емоція (Червоний капелюх): Як ми до цього ставимося?

3) Критика/ризика (Чорний капелюх): Які негативні наслідки?

4) Позитив (Жовтий капелюх): Які переваги?

5) Креативність та ідеї (Зелений капелюх): Які нові способи можна придумати для повторного використання старих батарей? тощо.

6) Організація (Синій капелюх): Як правильно організувати розвиток зарядної інфраструктури (у містах, на трасах, у сільській місцевості)? тощо. 3.«Подвійний щоденник». Учні читають текст (статтю, уривок). Ліворуч вони виписують цитати чи ідеї, які їх вразили або викликали запитання, праворуч – пишуть свій критичний коментар, пояснення чи запитання до автора.

На етапі рефлексії (підбиття підсумків) відбувається узагальнення отриманої інформації, осмислення процесу навчання, формулювання власних висновків і планів застосування знань. Приклади завдань: 1. «Три-два-один». Учні формулюють 3 ключові ідеї, які вони засвоїли; 2 запитання, які все ще потребують відповіді; 1 креативний спосіб або метафору, яка допоможе їм запам'ятати матеріал уроку. 2. «Твіт». Учні повинні написати «Твіт» про урок підсумовуючи основну ідею того, що вони вивчили або обговорили. Вчитель встановлює обмеження кількості слів (наприклад, максимум 28 слів) або обмеження кількості символів (наприклад, 280 символів). Твіт повинен включати одне нове слово або цільову граматичну структуру з уроку. 3. «Лист собі у майбутнє». Учні пишуть короткий, неформальний лист, адресований собі через 5 років (коли вони будуть студентами або молодими фахівцями). Обов'язкові елементи листа: учні мають вказати, що саме вони вивчали сьогодні, пишуть один прогноз щодо того, як ця тема зміниться до того часу, вказують одну дію, яку вони зобов'язуються виконати або одне рішення, яке вони мають прийняти, виходячи з отриманих знань.

Таким чином, навчальний процес має бути організований так, щоб учні вільно висловлювали думки, досліджували факти та доходили власних висновків на основі логіки, аргументів і доказів. Розвиток критичного мислення та креативності на заняттях іноземної мови у профільній школі є не просто освітньою метою, а необхідною умовою для формування

інтелектуально незалежної та адаптивної особистості. Завдання вчителя полягає у створенні середовища, де мислення учнів є активним, самостійним і творчим процесом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дуброва О. М., Кисіль І. В. Розвиток навичок креативного мислення засобами іноземної мови: використання нестандартних підходів, форм, методів та прийомів навчання. Інноваційна педагогіка. 2025. Вип. 79, Т.1. С. 69 - 74. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/79/part_1/79-1_2025.pdf
2. Пометун О. Як розвивати критичне мислення в учнів (з прикладом уроку). Нова українська школа. 2017. URL: <https://nus.org.ua/2017/09/12/krytychne-myslennya-2/> (Дата звернення: 16.10.2025)
3. Троян І. Тренуємо креативне мислення в учнів: добірка вправ від Марії Титаренко. Нова українська школа. 2024. URL: <https://nus.org.ua/2024/08/17/trenuyemo-kreatyvne-myslennya-v-uchniv-dobirka-vprav-vid-mariyi-tytarenko/> (дата звернення: 17.10.2025)
4. Critical thinking skills: benefits and how to develop them. University of the Potomac. 2025. URL: <https://potomac.edu/critical-thinking-skills/> (дата звернення: 16.10.2025)
5. Cummins K. 7 Critical and creative thinking strategies for teachers and students. Innovative Teaching Ideas. 2024. URL: <https://innovativeteachingideas.com/blog/7-critical-and-creative-thinking-strategies-for-teachers-and-students/> (дата звернення: 17.10.2025)
6. Kumari A. how to develop critical thinking skills in students? 21K School. 2025. URL: <https://www.21kschool.com/ua/blog/how-to-develop-critical-thinking-skills-in-students/> (дата звернення: 18.10.2025)
7. Stanford Encyclopedia of Philosophy URL: <https://plato.stanford.edu/entries/critical-thinking/history.html> (дата звернення: 22.10.2025)

*Григорівська Ірина
Науковий керівник – доц. Гоца Наталія*

ПРИНЦИПИ ТА МОДЕЛІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

У сучасних умовах глобалізації та євроінтеграції України зростає роль якісного перекладу юридичних текстів, зокрема термінології Європейського Союзу (ЄС). Юридична термінологія ЄС є автономною системою, незалежною від національних правових традицій, що створює виклики для її перекладу на мови країн-кандидатів, таких як українська. Відмінності між англосаксонською та континентальною системами права, а також лінгвістичні асиметрії (наприклад, синтетичний характер української мови проти номіналізації в євролекті) вимагають застосування спеціальних принципів і моделей перекладу. Це особливо актуально після надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році, що активізувало переклад *acquis communautaire* – корпусу права ЄС. Дослідження цієї теми сприяє гармонізації термінології та підвищенню якості перекладів, що є ключовим для імплементації норм ЄС у національне законодавство.

Відтак метою представленої роботи є визначення ефективних принципів і моделей перекладу юридичної термінології в контексті європейської інтеграції України.

У дослідженні увагу зосереджено на понятійному аналізі, стратегіях гармонізації, використанні корпусних методів та оцінці трансляційного потенціалу термінів. Отримані результати можуть бути корисними для перекладачів, юристів та фахівців з євроінтеграції,